

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ

[Συνέχεια· ἴδε σελ. 65]

B'.

Αἱ δύο οὐσιώδεις ἀρχαὶ τῆς ἐκφράσεως. — Ἀπορία ψάλτου βῆξ. — Διατὶ βῆξι ὁ ἀπορῶν; — Μηχανισμὸς τῆς πράξεως τοῦ βιχρός. — Τὸ αἰσθητικόν τῆς γεύσεως ὡς πηγὴ τῆς ἐκφράσεως τῆς ἠθικῆς πικρίας τοῦ ἀτόμου. — Εἰκὼν 9 καὶ 10, Γλυκεῖα ἐκφρασίς. — Εἰκὼν 11, Ποία ἡ ἀρχὴ τοῦ φιλήματος.

Μία τούτων εἶνε ἡ ἀρχὴ τῶν ὠφελίμων συνηθειῶν ἢ ἔξεων καὶ ἡ τοῦ συνδέσμου ἢ συνδυασμοῦ (principe d' association). Δηλαδή κινήσεις τινὲς ἀπλᾶι ἢ σύνθετοι, ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ὠφελείας διὰ τὸ ζῶον ἢ τὸν ἄνθρωπον λαμβάνουσι χώραν ἐν τοιαύτῃ ἢ τοιαύτῃ ψυχολογικῇ καταστάσει πρὸς ἐκδήλωσιν ἢ ἱκανοποίησιν ταύτης· ὁσάκις δὲ δι' οἰονδήποτε ἄλλον λόγον ἢ αὐτῇ ψυχολογικῇ συναισθηματικῇ κατάστασις παράγεται, ἔστω καὶ ἐν πολλῷ ἤττονι βαθμῷ ἐντάσεως, ἡ δύναμις τῆς ἔξεως ἢ συνηθείας τῶν εἰρημένων κινήσεων, ἃς συχάνκις τὸ ἄτομον ἐξετέλεσεν, ὡς καὶ ὁ συνδυασμὸς αὐτῶν, τείνουσι νὰ παραγάγῃσι τὰς αὐτὰς κινήσεις, ἂν καὶ αὐταὶ πολλάκις οὐδεμιᾶς πλέον ὠφελείας πρόξενά εἰσιν. Ἄνεφέρμεν ἤδη ὀλίγον ἀνωτέρω δύο παραδείγματα, τοῦ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς εὐρισκομένου καὶ ἀποκαλύπτοντος ἄνευ λόγου πλέον τοὺς κινῶντας ἄνθρωπου, ὡς καὶ τοῦ κνός, ὅστις ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς αἰθουσῆς ἐκτελεῖ κινήσεις διὰ τῶν ποδῶν του πρὸς ἐκσκαφὴν δῆθεν αὐτοῦ. Ἄς φέρωμεν καὶ ἄλλο παράδειγμα· ὑποθετήσθω ὅτι περιμένει τις ἀνυπομένως καὶ μετ' ἀγωνίας ἐπιστολήν σπουδαίαν, καὶ ἀνεπίστως δε λαμβάνων τὴν εἶδησιν παρὰ τοῦ ὑπηρετοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐπιστολὴ ἐν τῷ τχυδρομείῳ, ὀργίζεται σφόδρα, συσφίγγει τὴν πυγμὴν καὶ τοὺς ὀδόντας, καὶ δια τῆς σπασμωδικῆς ὑψώσεως τῆς γωνίας τοῦ στόματος ἀποκαλύπτει τὸν κινῶντα, βλασφημεῖ, κινεῖται, τύπτει τὰ ἄψυχα ἀντικείμενα κ.τ.λ. Πάσαι αὐταὶ αἱ κινήσεις τοῦ προσώπου, αἵτινες ἐσχημάτισαν τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου τοῦ ὀργισθέντος ἀνθρώπου, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τοῦ σώματος, εἶνε ἐντελῶς ἀνοφελεῖς πλέον καὶ περιτταί, διότι οὔτε διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ὀδόντων πρόκειται οὗτος νὰ κατασπαράξῃ ὡς θηρίον ἀντίπαλόν τινι, οὔτε διὰ τῆς πυγμῆς νὰ ἐπιτεθῇ καὶ τύψῃ αὐτόν. Αἱ κινήσεις ὅμως αὐταὶ ἢ αἱ ἐκφράσεις ἐγένοντο συχάνκις ἄλλοτε καὶ ἦσαν ὠφέλιμοι, ὅτε πράγματι ὑπῆρχεν ἀντίπαλός τις ἢ κίνδυνος, καθ' οὗ ὠφελεῖ νὰ γίνῃ ἢ ἐπίθεσις, ἔνεκα δὲ τῆς ἔξεως ἢ συνηθείας τῶν κινήσεων (ἢ ἔξις ἀποκτᾶται διὰ τῆς συχῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν κινήσεων ἐν ταῖς αὐταῖς περιστάσεσι) ἐπαναλαμβάνονται αὐταὶ αὐτομάτως καὶ εἰς ἄλλας ἀναλόγους τῆ ἀνωτέρω ψυχολογικᾶς καταστάσεις δι' ἄλλον λόγον

προκληθείσας, ἐπαναλαμβάνονται δὲ δυνάμει τῆς ἀρχῆς τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀναλόγων ψυχικῶν καταστάσεων (principe d' association), ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν αὐτῶν κινήσεων ἢ ἐκφράσεων καθ' ἑξῆς ἢ ἄλλοτε κτηθεισῶν, καίτοι αὐταὶ πλέον ἐντελῶς ἀνοφελεῖς καὶ περιτταὶ εἰσιν ἐν τῇ νέᾳ καὶ ὅλως διαφόρῳ περιστάσει.

Ἄλλο παράδειγμα· ἕκαστος γνωρίζει τὸ λόγιον: ἀπορία ψάλτου βῆξ. Ὅταν τις ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου, ἢ καὶ πρὶν ἀρχίσῃ νὰ ὀμιλῇ, ἐρεθθῇ ἐν τῇ κωμικοτραγικῇ θέσει νὰ μὴ γνωρίζῃ τί νὰ εἴπῃ, τότε ἀκουσίως ξηροβήρει, καὶ ἐκτελεῖ ξηρὰς τινὰς καταπόσεις. Διατὶ βῆξι ὁ ἀπορῶν; Τίς ὁ λόγος καὶ τίς ὁ μηχανισμὸς τῆς κινήσεως ταύτης ἢ ἐκφράσεως τῆς ἀπορίας; Τὸ συναίσθημα τὸ ἐκ τῆς ἀπορίας εἶνε στενοχωρία τις καὶ δυσφορία ψυχικὴ ὅλως ἀνάλογος τῇ δυσφορίᾳ καὶ στενοχωρίᾳ, ἣν αἰσθάνεται τις ἐκ τῆς παρεμποδίσεως τῆς ἐλευθέρως ἀναπνοῆς ὑπὸ σώματος στενοῦντος τῶν σωλήνων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, τῆς βλέννης· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει συνειθίσκαμεν πρὸς ἄρσιν τῆς σχετικῆς δυσφορίας, τῆς ἐκ τῆς στενώσεως τῶν βρόγχων διὰ τῆς βλέννης παραχθείσης, νὰ ἀποβάλωμεν ταύτην διὰ τῆς βιχρός, τούτέστι διὰ σειρὰς κινήσεων μυϊκῶν πρὸς ἀπόχρεμψιν. Ὁ μηχανισμὸς τῆς πράξεως ταύτης εἶνε ὁ ἑξῆς: ἄφ' ἐνὸς ἔχομεν τὸ δισάρεστον συναίσθημα ἐν τῇ αἰσθητικῇ σφαίρᾳ τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ προκληθὲν διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ ὑπὸ τῆς βλέννης τοῦ βρόγχου ἢ τοῦ λάρυγγος, ὡς καὶ διὰ τῆς δυσχερεστερᾶς πῶς ἔνεκα τῆς στενώσεως τῶν βρόγχων γενομένης ἀναπνοῆς· ἄφ' ἐτέρου ἐκ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ τούτου κέντρου ὁ ἐρεθισμὸς μεταδίδεται εἰς τὰ κινητικὰ κέντρα τοῦ ἐγκεφάλου, ἄφ' ὧν λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν τὰ νεῦρα, τὰ συστέλλοντα τοὺς ἐκπνευστικούς μῦς τοῦ θώρακος ὡς καὶ τοὺς βρογχικούς, συσπωμένους ταχέως καὶ μετὰ δυνάμει, ὅποτε καὶ παράγεται ἡ βῆξ καὶ ἡ ἀπόχρεμψις.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ συναίσθημα τοῦ ἐν ἀπορίᾳ εὐρισκομένου ἀνθρώπου εἶνε ἀνάλογον τῷ ἀνωτέρω, τὰ δύο ταῦτα συνδυάζονται εὐκόλως· ἀλλ' ἤδη διὰ τὴν ἐκ βλέννης δυσφορίαν, ὡς ἐκ τῆς συχότητος καὶ ἐπαναλήψεως τῶν γνωστῶν κινήσεων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως τῆς βιχρός, ἢ νευρικῆς ὁδῆς, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ ἐρεθισμὸς, ἀπὸ τοῦ αἰσθητικοῦ μέχρι τοῦ κινητικοῦ κέντρου καὶ τῶν νεύρων, ἐγένετο πεπατημένη, οὔτως εἰπεῖν, καὶ σιγήθη, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ δεύτερος ἐρεθισμὸς, ἤτοι τὸ ἐκ τῆς ἀπορίας ἢ ἀμηχανίας συναίσθημα, καθὼ ἀνάλογος τῷ πρώτῳ καὶ συνδυασμένος μετ' αὐτοῦ, θὰ ἐκδήλωθῃ ἀσυνειδήτως καὶ ἀντανταστικῶς σχεδὸν τῷ τρόπῳ διὰ τοῦ ἑστίμης ἤδη πεπατημένης καὶ συσπωμένης ὁδοῦ, συμφώνως πρὸς τὸν γνωστὸν νόμον τοῦ Müller, καθ' ὃν: ἡ ἀπόχρεμψις τῶν νευρικῶν ἰνῶν αὐξάνεται

νει μετὰ τῆς συγχότητος τοῦ ἐρεθισμοῦ αὐτῶν. Διὰ τὸν φυσιολογικὸν τοῦτον λόγον πλείσται ὄσαι ἐκ τῶν περιπλόκων κινήσεων ἢ πράξεων, ἧς καθ' ἑκάστην ἐκτελοῦμεν καὶ τὰς ὁποίας μετὰ δυσκολίας καὶ μεγάλης προσοχῆς ἐν ἀρχῇ ἐμάθομεν, ἐκτελοῦνται ὑφ' ἡμῶν μετὰ τῆς μεγαλειτέρας εὐχερείας καὶ ἄνευ συνειδήσεως, τοῦθ' ὕπερ κοινῶς ἐκφράζομεν λέγοντες, ὅτι ἐγένετο πλέον ἐξίς ἢ συνήθεια.

Βῆχει λοιπὸν ἡ ξηροκαταπίνει ὁ ἐν ἀπορία εὐρισκόμενος ψάλτης, ὡσεὶ διὰ τὴν ἀπομακρύνῃ τὸ στενοχωροῦν αὐτὸν ἐν τῷ στόματι ἢ τῷ λάρυγγι ξένον σῶμα, ἂν καὶ αἱ κινήσεις αὐταὶ εἴνε ἐντελῶς περιτταὶ πλέον καὶ ἀνωφελεῖς διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀπορίας δυσφορίαν τοῦ ἀτόμου, διότι οὐδὲν ξένον σῶμα πρὸς ἀποβολὴν ἀπὸ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ὑπάρχει.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν μηχανισμόν ὁ ἐν ἀπορία εὐρισκόμενος ξέει ἐνίοτε τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν δακτύλων· ἢ ἀπόξεσις τῆς κεφαλῆς προϋποθέτει κνησμόν δυσάρεστον αὐτῆς, διὰ τῆς ἀποξέσεως δὲ ἐπέρχεται ἀνακούφισις· ὅθεν ἕνεκα τῆς συνήθειας ταύτης ὁ ὑπὸ τὸ κράτος στενοχωρίας καὶ ἀδημονίας εὐρισκόμενος ἀκουσίως ἐκτελεῖ τὰς συνήθεις κινήσεις τῆς χειρὸς πρὸς ψυχικὴν ἀνακούφισιν τρόπον τινά, καὶ ξέει τὴν κεφαλὴν του. Ἐννοεῖται ὅτι πολλαὶ τοιαῦται κινήσεις ἐπεκράτησαν διὰ τῆς μιμήσεως ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον, ἀλλ' ὅπωςδῆποτε ἢ ἀρχὴ καὶ ἡ πηγὴ τῆς γενέσεως τῶν ἐκφραστικῶν τούτων κινήσεων ἔχει τὸν λόγον ἐν τῷ ὠφελίμῳ ποτε καὶ τῇ λογικότητι τῆς πράξεως.

Πλήθος τοιούτων παραδειγμάτων ἠδύνατό τις νὰ ἀναφέρῃ· ὡς θέλομεν δὲ ἶδει παρακατιόντες, πλείσται ὄσαι ἐκφράσεις τοῦ προσώπου θὰ ἐξηγηθῶσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης ἀρχῆς τοῦ Δάρβεν καὶ τοῦ διαγραφέντος ὑφ' ἡμῶν μηχανισμοῦ. Ὁ τῆς Βιέννης διαπρεπὴς καθηγητῆς καὶ ἐγκεφαολόγος Meynert διαφωνεῖ πρὸς τὸν Δάρβεν μόνον ὡς πρὸς τὴν μεγάλην ἐπίδρασιν τῆς ἀρχῆς τῆς κληρονομικότητος, ὡς πηγῆς πολλῶν ἐκφράσεων, καὶ ὑποστηρίζει κυρίως τὴν ἀρχὴν τῶν «ἀτομικῶν ἐξέων», τῆς «μιμήσεως» καὶ τοῦ «συνδυασμοῦ», συμφωνῶν ἄλλως ὡς πρὸς τὰ δύο ταῦτα τελευταῖα πρὸς τὸν Δάρβεν καὶ ἄλλους.

Ἐπιχειρήσωμεν νῦν νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν σχηματισμὸν ἐκφράσεων τινων τοῦ προσώπου καὶ ν' ἀνεύρωμεν τὴν πηγὴν καὶ τὸν λόγον τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν μόνον τὰ αἰσθητήρια ὄργανα. Αἱ ἐντυπώσεις αὐτῶν κατασιμεύουσιν ὡς ἀρετήρια καὶ μεγάλη ἐκφράσεις τοῦ προσώπου ὡς ἐκφραστικῶν κινήσεων, δυνάμεις τοῦ συνδυασμοῦ καὶ καθ' ὅσον ἐξέθιμθα. Ἐκ τῶν αἰσθη

γεύσεως καὶ ὀράσεως εἶνε τὰ μᾶλλον παραγωγὰ τῶν ποικιλοτέρων καὶ ζωηροτέρων ἐκφράσεων τοῦ προσώπου, διότι λειτουργοῦσι πλείότερον καὶ διότι τὰ ὄργανα αὐτῶν περιβάλλονται ὑπὸ πλείοτέρων μυῶν, ὧν αἱ κινήσεις ἀποτελοῦσι τὰς ποικίλας χαρακτηριστικὰς ἐκφράσεις.

Λάβωμεν τὸ αἰσθητήριον τῆς γεύσεως. Τοῦτο πρωϊμώτερον πάντων τῶν ἄλλων ἀναπτύσσεται καὶ παραμένει ἀναλλοιώτον σχεδὸν μέχρι τέλους τοῦ βίου. Πρὸ τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος, ἐντὸς τῆς ὁποίας καὶ ἐπὶ τῶν θηλῶν τῆς γλώσσης εἴρηται τὸ νεῦρον τῆς γεύσεως, ὑπάρχει κυκλωτερὴς μῦς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπολήγουσι καὶ οἱ διάφοροι ἄλλοι μῦς τοῦ προσώπου καὶ οὕτω ἀπαιτίζονται τὰ χεῖλη. Διὰ τῆς συστολῆς τῶν διαφόρων τούτων μυῶν τὰ χεῖλη, ὡς καὶ τὸ λοιπὸν πρόσωπον, δύνανται νὰ λάβωσι τὰ ποικιλότατα τῶν σχημάτων, καὶ ἐπομένως εἶνε δυνατόν νὰ παραχθῶσιν αἱ ποικιλόταται ἐκφράσεις. Ὅταν γευστικὸν τι σῶμα τεθῇ ἐπὶ τῆς γλώσσης, ἢ ἐκ τῆς ἐπαφῆς τούτου παραγομένη ἐντύπωσις εἶνε συγκεχυμένη καὶ ἀσαφής· διὰ τὴν εἶνε δὲ αὕτη πλήρης καὶ σαφής, πρέπει ἡ γλῶσσα νὰ συμπίεσθῃ κατὰ τοῦ οὐρανίσκου, διότι τότε τὸ γευστικὸν σῶ-

(Εἰκόνη 9)

Χαρακτηριστικὰ ἢ ἐκφράσις πικρίας (trait amer).

μα ἄπτεται στενώτερον καὶ ἐν ταύτῳ πλείοτερον σημείων τῆς γλώσσης, ἔνθα αἱ γευστικαὶ θηλαί. Διὸ κατὰ τὴν μάσησιν, ἂν ἀπροόπτως δυσάρεστον τινα γεῦσιν αἰσθανθῇ ἡ γλῶσσα, ἀμέσως τότε ἀποτόμως ἀπομακρύνονται αἱ δύο σιαγόνες διὰ τὴν πύσην ἢ ἐπαφὴν τῆς γλώσσης μετὰ τοῦ οὐρανίσκου καὶ ἢ ἐκ ταύτης δυσάρεστος γεύσις. Ταύτοχρόνως δὲ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐπαφῆς καὶ τὸ ἄνω χεῖλος ἀπομακρύνεται τοῦ κάτω, ὅσον δυναθῇ πλείότερον· πρὸς τοῦτο δὲ συστέλλεται ὁ ὑψωτήρ τοῦ πτερυγίου τῆς βίνθης καὶ τοῦ ἀνωτέρου χεῖλους μῦς, ὅποτε τὸ μὲν τόξον τοῦ χεῖλους μᾶλλον κυρτὸν γίνεται, τὸ δὲ πτερυγίον τῆς βίνθης ὑψοῦται καὶ σχηματίζονται βυτίδες ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἀλλὰξ,

ἢ ἀπὸ τοῦ πτερυγίου τῆς ῥινὸς μέχρι τῆς γωνίας τοῦ στόματος, λίαν εὐδιάκριτος καθίσταται. Ἡ ἐκφρασις τότε ἔχει, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 9 [κατὰ Piderit].

Ἡ ἐκφρασις αὕτη τοῦ προσώπου σχηματίζεται συνεπείᾳ τῆς δυσαρέστου αἰσθήσεως, τῆς ἐκ τῆς ἐντυπώσεως τῶν πικρῶν ἰδιῶν οὐσιῶν παραγομένης, καὶ ἐπαναλαμβάνεται δὲ εἶτα ἐν ἀναλόγῳ ἐξ ἠθικῶν πλέον λόγων δυσαρέστου ψυχολογικῆς καταστάσεως. Διὰ τοῦτο δὲ ἀσυνειδήτως ὅλως μεταχειρίζομεθα τὴν λέξιν: πικρία, καὶ δίδομεν εἰς τὸ πρόσωπον ἡμῶν τὴν ἀνωτέρω ἐκφρασιν πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ δυσαρέστου ἠθικοῦ αἰσθήματος, ὅφ' οὗ κατεχόμεθα δι' εὐλογόν τινα δυσαρέσκειαν ἡμῶν κατὰ προσώπου τινός. Εἶνε ἐν κοινῇ χρήσει αἱ φράσεις: ἐποτίσθη πικρίας, ὁ βίος γέμει πικριῶν κ. τ. λ. πρὸς ἐκφρασιν τοῦ δυσαρέστου ἡμῶν συναισθήματος, ὅπερ εἶνε ἀνάλογον τοῦ ἐκ τῆς πικρᾶς πράγματι γεύσεως αἰσθήματος, πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ ὁποίου καὶ πρὸς ἀποφυγὴν αὐτοῦ ἐξετελέσαμεν συχνάκις κινήσεις ὠφελίμους καὶ καταλλήλους πρὸς τοιοῦτον σκοπόν, καὶ αἱ ὁποῖαι παράγουσι τὴν ἐν τῇ ἀνωτέρω εἰκόνι ἐκφρασιν. Πρὸς ἐκδή-

(Εἰκὼν 10)

Ἐκφρασις πικρίας μετρίου βαθμοῦ μετὰ καθέτων βυθίων ἐπὶ τοῦ μετώπου.

λωσιν λοιπὸν τῆς ἠθικῆς πικρίας ἢ αὐτῆ ἐκφρασις τοῦ προσώπου σχηματίζεται διὰ τῶν αὐτῶν κινήσεων, αἵτινες ὅμως εἶνε ἐντελῶς περιτταὶ πλέον ἐνταῦθα, ἀλλὰ δυνάμει τῆς ἀρχῆς, ἣν ἐξεθέσαμεν προλαβόντως, τούτέστι τῆς ἀρχῆς τῶν ὠφελίμων ἔξεων καὶ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀναλόγων ψυχολογικῶν καταστάσεων, αἱ κινήσεις αὗται τῶν μῶν αὐτομάτως καὶ ἀντανταλαστικῶς πλέον διὰ τῶν τετριμμένων ὁδῶν τῶν νευρικῶν ρευμάτων ἢ ἐρεθισμῶν ἐκτελοῦνται καὶ σχηματίζεται οὕτω ἡ ῥηθεῖσα ἐκφρασις τῆς ἠθικῆς πικρίας.

Ἡ ἐκφρασις αὕτη τῆς πικρίας δύναται, ἐννοεῖται, νὰ συνδυασθῇ μετ' ἄλλων ἐκφράσεων ἐκδηλουσῶν ταῦτοχρόνως καὶ ἄλλην ψυχολογικὴν κατάστασιν, ἥτις διερμηνεύεται ἰδίως διὰ τοῦ ὄργανου τῆς ὄρασεως, τῶν κινήσεων τούτέστι τοῦ βολβοῦ καὶ τῶν πέριξ μῶν. Σημειωτέον ὅτι, ὅταν τὸ δυσαρέστον συναισθημα εἶνε ἥττονος ἐν-

τάσεως, τὰ χεῖλη μένουσιν ἠνωμένα, τοῦ ἄνω χείλους ὀλίγον κυρτουμένου καὶ τείνοντος μόνον πρὸς ἀπομάκρυνσιν, ὁ δὲ συνάγων τὰς ὀφρῆς ἢ ἐπισκύνιος μῦς, ἢ μῦς τῆς λυπηρῆς, ὡς ἐνίοτε καλεῖται οὕτω, ὀλίγον συστέλλεται καὶ σχηματίζει τὰς καθέτους ρυτίδας ἐπὶ τοῦ μετώπου, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 10.

Τὸ εἶδος τοῦ βλέμματος σπουδαίως συντείνει εἰς τὸν σαφέστερον προσδιορισμὸν τῆς κατεχούσης τὸν ἄνθρωπον ψυχικῆς διαθέσεως. Ἐὰν τὸ βλέμμα εἶνε ἐσβεσμένον καὶ οἰονεὶ ἀποφεύγει τὸ φῶς, ἐνῶ ταῦτοχρόνως ὑφίσταται ἡ ἀνωτέρω

(Εἰκὼν 11)

Γλυκεῖα ἐκφρασις (trait doux).

ἐκφρασις πικρίας, τότε ἡ ὅλη φυσιογνωμία δεικνύει ἄνθρωπον ὑπομένοντα παθητικῶς τὰς πικρὰς δοκιμασίας καὶ τὰ λυπηρὰ αἰσθήματα. Ἐὰν ὅμως, τηρουμένης τῆς προηγουμένης ἐκφράσεως τοῦ στόματος, τὸ βλέμμα εἶνε ζωηρὸν καὶ σταθερὸν, τότε τὸ πρόσωπον δεικνύει ἄνθρωπον ἔτοιμον νὰ ἀντιδράσῃ ἐνεργητικῶς καὶ κατεχόμενον ἤδη ὑπὸ τῆς ὀργῆς. Ἐὰν οἱ ὀφθαλμοὶ διευθυνθῶσι πρὸς τὰ ἄνω, αἱ κάθετοι γραμμαὶ τοῦ μετώπου ἐξαλείφονται καὶ ἀντ' αὐτῶν σχηματίζονται ὀριζόντιαι, καὶ τότε ἡ φυσιογνωμία ἐκφράζει κατὰ-νυξιν, ὡς ἡ τῆς μετανουόσης Μαγδαληνῆς.

Ἀντιθέτως ὅλως τῆς πικρᾶς ἐκφράσεως εἶνε ἡ γλυκεῖα ἐκφρασις, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 11. Ἡ ἐκφρασις αὕτη σχηματίζεται ἐκ τῶν εὐχαρίστων ἐντυπώσεων τοῦ αἰσθητηρίου τῆς γεύσεως. Αἱ κινήσεις τοῦ στόματος ἐνταῦθα εἶνε ὅλως ἀντίθετοι τῶν κινήσεων τῶν ἐκτελουμένων κατὰ τὴν ἐκπικρᾶς οὐσίας τοῦ ὄργανου τῆς γεύσεως ἐντυπῶσιν· διότι ἐνῶ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ἐκτελοῦνται πάσαι αἱ κινήσεις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπαφῆς τῶν δυσαρέστου γεύσεως οὐσιῶν, τούναντίον ἐνταῦθα πρὸς πληρεστέραν ἀπύλασιν τῆς εὐχαρίστου ἐντυπώσεως ἐκ τῆς γλυκεῖας οὐσίας διευκολύνεται ἡ ἐπαφὴ ταύτης πρὸς πλείοτερα γευστικὰ σημεῖα τῆς γλώσσης.

Κατορθοῦται δὲ τοῦτο, ἐὰν συμπλησιασῶσιν αἱ σιαγόνες καὶ κλεισθῶσι τὰ χεῖλη καὶ συμπιεσθῶσιν αἱ παρειαὶ οὕτως, ὥστε τὸ ἐπὶ τῆς γλώσ-

Ο ΓΟΡΔΙΟΣ ΔΕΣΜΟΣ

Δράμα τρίπρακτον

Πράξις πρώτη

Πράξις δεύτερα

Πράξις τρίτη

σης ευρισκόμενον εύχυμον σώμα να πιέζεται προς τόν ουρανίσκον, ή δε γευστική τότε εντύπωση καθίσταται εντονωτέρα.

Η συμπίεσις των παρειών προς τοὺς ὀδόντας γίνεται διὰ τῆς συστολῆς τοῦ γλασθηρίου καὶ τοῦ βεκαριστοῦ μυός, ἀλλὰ ταυτοχρόνως συστέλλεται καὶ ὁ κυκλωτικὸς ἢ σφιγκτικὸς τοῦ στόματος μῦς, ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ δὲ τούτου αἱ παρεῖαι καὶ τὰ χεῖλη συμπιέζονται κατὰ τῆς συστοιχίας τῶν ὀδόντων, καὶ ἐπομένως καὶ ἡ γλῶσσα εύχερέστερον φέρεται πρὸς τόν ουρανίσκον. Ἔνεκα τῆς συστολῆς τοῦ γλασθηρίου μυός, τοῦ ἔλκοντος τὴν γωνίαν τοῦ στόματος, διαγράφεται καὶ ἐλαφρὸν μειδίωμα, ὅπερ εἶνε σχεδὸν ἀναπόσπαστον εἰς πᾶσαν εύχάριστον εντύπωσιν, ἀναλόγως, ἐννοεῖται, τοῦ βαθμοῦ τῆς συστολῆς τοῦ μυός τούτου. Καὶ ἔνεκα δὲ τῆς συστολῆς τοῦ βεκαριστοῦ (τοῦ ἐκτελοῦντος, δηλ. τὸ σφίγμα) μυός ἀσυνειδήτως ἐνίοτε συνοδεύομεν δι' αἰφνιδίου καὶ βραχέος σφίγματος εύχάριστόν τι συναίσθημα.

Καὶ ἐνταῦθα ἡ σημασία τῆς ἐκφράσεως ταύτης δύναται ἐκάστοτε νὰ παραλλάσῃ ἀναλόγως τῆς ἐκφράσεως τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐὰν τὸ βλέμμα εἶνε ἀπαλόν, φαιδρὸν, καὶ σταθερόν, ἡ ὅλη μιμικὴ ἐκφρασις περιστᾷ ἄνθρωπον ἠδέως ὄνειροπολοῦντα. Ἐὰν τὸ βλέμμα νύη ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω καὶ ὑποκρύπτεται, ἔχομεν τὴν ἐκφρασιν τῆς φιλαρεσκείας, ἢν τοσοῦτον συχνὰ ἀπαντᾷ τις παρὰ ταῖς φιλαρέσκους γυναῖξί. Ἐὰν δὲ ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω διευθυνθῇ τὸ βλέμμα καὶ σχηματι-

σθῶσιν ἐγκάρσιαι ρυτίδες ἐπὶ τοῦ μετώπου, τὸ ἄτομον φαίνεται ὡς παραδιδόμενον εἰς γλυκεῖας ἀναμνήσεις καὶ εύχάριστους ἀναπαραστάσεις. Ὅταν τις ἐτοιμάζεται νὰ δώσῃ ἐν φίλημα, συγχάκις προηγείται ἡ τῆς εἰκόνος 11 γλυκεῖα ἐκφρασις, διὰ τοῦτο δὲ καὶ σχεδὸν ἀχώριστον εἶνε τὸ ἐπίθετον γλυκὸν ἀπὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ φίλημα· ἐὰν δὲ τοῦτο εἶνε οὐσιαστικώτατον, καὶ τὸ ἐπίθετον τότε λαμβάνει τὸν υπερθετικὸν βαθμόν.

Αἱ γλωσσικαὶ αὗται καὶ ἄλλαι παρόμοιαι ἐκφράσεις, ἃς ἀσυνειδήτως μεταχειρίζομεθα, προδίδουσι κάλλιστα τὴν καταγωγὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἀρχὴν, προσελθοῦσαν ἐκ τῶν εύχάριστων, ἰδίως γλυκεῶν εντυπώσεων τοῦ αἰσθητηρίου τῆς γεύσεως, ἐκ τῶν ὁποίων ὡσαύτως κατὰ τὸν γνωστὸν ἤδη μηχανισμόν τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀναλόγων ψυχολογικῶν καταστάσεων προέκυψεν ἡ ἀνωτέρω περιγραφείσα ἐκφρασις τῆς φυσιογνωμίας πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν εύχάριστων συναισθημάτων ἐξ ἠθικῶν πλέον λόγων καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς γεύσεως προκαλουμένων.

Ἐν τούτοις τὸ φίλημα ὡς ἐκφρασις ἀγάπης καὶ τρυφερότητος δὲν εἶνε κοινὴν εἰς πάντας τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Παρὰ τοῖς κατοίκους τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ὡς ἀναφέρει ὁ Δάρβεν, τῆς Νέας Ζηλανδίας, τοῖς Ταϊτινοῖς, τοῖς Παπῶν, Αὐστραλιανοῖς, Ἑσκιμώοις καὶ τοῖς Σομαλῶν τῆς Ἀφρικῆς δὲν υφίσταται τὸ ἐκφραστικὸν τοῦτο σημεῖον στοργῆς καὶ ἀγάπης, ὅπερ τούναντιον δὲν λείπει ἐξ οὐδεμιᾶς σχεδὸν σελίδος τῶν στίχων

Η ΑΝΘΩΠΩΔΙΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ
Εικὼν Ε. Ροῦβεν

τῶν ποιητῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ ἐξ οὐδενὸς εὐρωπαϊκοῦ στόματος. Ἐκ τούτου γεννᾶται τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς γενέσεώς του. Προήλθε δηλαδὴ ἐκ τοῦ αἰσθητηρίου τῆς γενέσεως ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς αἰσθητηρίου; Φαίνεται πιθανώτερον, ὅτι ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸ αἰσθητήριον τῆς ἀφῆς, διότι εἰς πλεῖστα μέρη τῆς γῆς τὸ φίλημα ὡς ἔνδειξις ἀγάπης δὲν ὑπάρχει, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐν χρήσει εἰσὶν ἄλλαι, σχέσιν πρὸς τὴν ἀφῆν ἔχουσαι, μιμικαὶ ἐκφράσεις ἢ χειρονομίαι πρὸς ἔνδειξιν τρυφεροῦ αἰσθήματος. Ἐν τῇ Νέᾳ Ζηλανδίᾳ π. χ. καὶ τῇ Λαπωνίᾳ ἀσπασμοῦ τόπον ἐπέχει ἢ ἀλληλοτριβὴ τῶν ῥινῶν, πρᾶγμα οὐδύλως ποιητικὸν δι' ἡμᾶς· ἀλλαχοῦ τρῶουσιν ἢ τύπτουσιν ἐλαφρῶς τὸν βραχίονα ἀμοιβαίως, ἢ τὸ στῆθος ἢ τὸ ἐπιγαστήριον, καὶ ἐναχοῦ θωπεύουσι τὰ πρόσωπα τῶν δύο ἀμοιβαίως ἀγαπώμενα ἄτομα διὰ τῶν ποδῶν των! Ἐκαστος δύναιται νὰ φαντασθῇ τὸ κωμικὸν τῆς τελευταίας ταύτης εἰκόνας μετὰ τῶν παντοδαπῶν αὐτῆς δυσχερειῶν καὶ ἀτόπων· ἀλλὰ τί θὰ ἔλεγον ἄρα γε καὶ οἱ λαοί, παρ' οἷς ἐπικρατοῦσιν αἱ συνήθειαι αὗται, περὶ τῶν ἡμετέρων τρόπων τοῦ ἀσπασμοῦ ἢ τοῦ χαιρετισμοῦ; Ἐκ πάντων τούτων τῶν γεγονότων ἐξάγεται πιθανῶς, ὅτι ὁ ἀσπασμὸς ἔχει τὴν ἀρχὴν του, ὡς φρονεῖ ὁ Δάρβεν, ἐν τῷ αἰσθητηρίῳ τῆς ἀφῆς, διότι προξενεῖ εὐχαρίστησιν ἐκ τῆς στενῆς ἐπαφῆς δύο προσώπων ἀγαπωμένων· τὴν ἐπαφὴν δὲ ταύτην, πρὸς ἔκφρασιν τῶν εὐνοϊκῶν καὶ καλῶν αἰσθημάτων ἀτόμου τινὸς πρὸς ἄλλο, βλέπομεν ἄλλως ἐκτελουμένην εἰς πᾶσαν τοιαύτην ἐκδήλωσιν παρ' ἅσας τοῖς λαοῖς τῆς οἰκουμένης ὑφ' οἰκονομῆσιν μορφὴν μιμικῆς ἐκφράσεως, εἴτε ὡς ἀσπασμὸν, εἴτε ὡς προστριβὴν τῶν ῥινῶν ἢ τῶν παρειῶν διὰ τῶν ποδῶν κ. τ. λ. Ὅθεν ὁ ἀσπασμὸς εἶνε μερικὸς τις μόνον τρόπος ἐπαφῆς· μήπως τὴν ἐπαφὴν δὲν ἐκτελοῦμεν καὶ διὰ παντοίων ἄλλων τρόπων πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσίωσεως, διὰ τῶν ἐναγκαλισμάτων π. χ. καὶ διὰ τῶν θωπειῶν; Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶνε κοινὸν οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ζώοις· ἢ γαλῆ ἀγαπᾷ νὰ προστριβῆται εἰς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου της ἢ νὰ δέχεται τὰς θωπειάς αὐτοῦ, ἐπίσης ὁ κύων ὡς καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ζώων. Οἱ πίθηκοι ἰδίως ἀγαπᾶσι νὰ θωπεύονται ἀμοιβαίως, καὶ τινες δὲ τούτων ἐκφράζουσι τὰ αἰσθηματὰ των δι' ἀσπασμοῦ. Ὁ Bartlett ἀνέφερεν εἰς τὸν Δάρβεν τὴν συνάντησιν δύο Συμπαντζέδων καὶ τὴν ἐπακολουθήσαντα διάχυσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. Ὁ εἰς τῶν πιθανῶν τούτων ἐκάλισεν ἀπέναντι τοῦ ἑτέρου, καὶ τότε ἀμφότεροι προσέτειναν τὰ χεῖλη καὶ ἔφερον αὐτὰ εἰς ἐπαφὴν, μετ' ἄλλους λόγους ἐφιλήθησαν· ταυτοχρόνως δὲ ἀμφότεροι ἐπέθηκον τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὤμων ἀλλήλων καὶ εἶτα ἐναγκαλίστησαν

στενῶς ἀλλήλους· ὑψώσαντες δὲ ἐν τοιαύτῃ περιπαθεῖ θέσει τὰς κεφαλὰς των ἤρχισαν νὰ ὠρύωνται ἐκ τῆς χαρᾶς.

[Ἐπετα τὸ τέλος].

ΣΙΜΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΑΝΩ ΚΑΤΩ

ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Χάρρισον ἀνακινήθεντος ζητήματος περὶ ἀποδόσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλγίνου ἀρπαγέντων μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνος, ἢ διάσημος ἀγγλικὴ ἐφημερίς Punch ἐδημοσίευσεν τὸ κάτωθι ἀπείκασμα φανταστικοῦ ἀναγλύφου, εἰκονίζον τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀγγλίαν ἐν ἀρχαίῃ παραστάσει.

Τὴν εἰκόνα συνοδεύει καὶ ποίημα ἐμμέσως συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀποδόσεως, τοῦ ὁποίου πιστὴν ἐλληνικὴν μετάφρασιν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ Ἄστυ ὁ κ. Γ. Μ. Βιζυηνός. Ἡ ἱερασία τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καταλήγει εἰς τὸ ἐξῆς ἐξάστιχον :

Πῶς ν' ἀπαντήσω ; Τίποτε. Στρέφω πρὸς σὲ Ἀγγλία,
καὶ σὲ θερμοπαρακαλῶ, κατέβα ἀπὸ τὸ θρόνον
τὸν βορεινὸ σου κι' ἄκουσ με : Δὸς μου τα πάλι πίσω.
Γενναῖο ἀδελφι, δὸσε μου τὸ εἶκό μου ὀπίσω.
Διαμάντια ἔχεις στὸ μέτωπο, δὲν θές ξένο στολίδι,
βγαλμένο ἀπὸ μιᾶς ἀδελφῆς δυστυχισμένης στέμμα.

ΑΙ ΔΥΟ ΑΜΑΞΙΑΙ ΤΟΥ ΜΕΣΣΟΝΙΕ

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ διασήμου ζωγράφου αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσι τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον :

Κατὰ τινὰ ἡμέραν τοῦ 1858 ὁ ζωγράφος, ἔχων ἀνάγκην μικρᾶς ἀμάξης, μετέβη εἰς μέρος ὅπου ἐξετίθεντο ἀμάξαι πολλαὶ καὶ διάφοροι πρὸς πώλησιν.

Εὗρεν ἐκεῖ εὐθὺς ὅ,τι ἐπεθύμει, ἐν κομψότατον κομπὲ ἐξευγενέμενον εἰς ζωερὸν καὶ εὐγενεὺς καταγωγῆς ἵππον.

Ὁ Μεσσονιὲ τὸ παρατηρεῖ, τὸ ἐξετάζει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἀλλὰ διστάζει νὰ ἐρωτήσῃ κἄν τὴν τιμὴν, διότι ἔννοεῖ ὅτι εἶνε πολὺ ἀκριβώτερον ἀπὸ ὅ,τι αὐτὸς ἔχει νὰ διαθέσῃ.

Ἀφῆνης νεανίας εὐγενεὺς ἐξωτερικοῦ τὸν πλησιάζει :

— Πρὸς τὸ κύριον Μεσσονιὲ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐμιλῶ :

Ὁ Μεσσονιὲ ὑποκλίνεται.